

Barwny świat porostów

tekst: *Agnieszka Kowalewska*

zdjęcia: *Bohdan Kowalewski*

*Pomorski Zespół Parków Krajobrazowych w Słupsku
Oddział Zespołu w Gdańsku – Trójmiejski Park Krajobrazowy*

Zagadnienia dotyczące porostów, ich biologii, różnorodności i roli w przyrodzie były już niejednokrotnie poruszane na łamach „Gawrona”. Porosty, czyli tzw. grzyby zlichenizowane, są przykładem ścisłego związku dwóch organizmów: grzyba z samożywnym partnerem (glo-nem lub sinicą). Obydwa komponenty wspólnie tworzą plechę (czyli ciało) porostu. Nie będzie wielką przesadą stwierdzenie, że porosty można znaleźć niemal wszędzie: na pniach drzew w środku lasu i rosnących pojedynczo przy drogach, na murszejącym drewnie, na przydrożnych głązach, na piasku wydm nadmorskich, na ceglach i zaprawie budynków... Odznaczają się niesamowitą różnorodnoś-

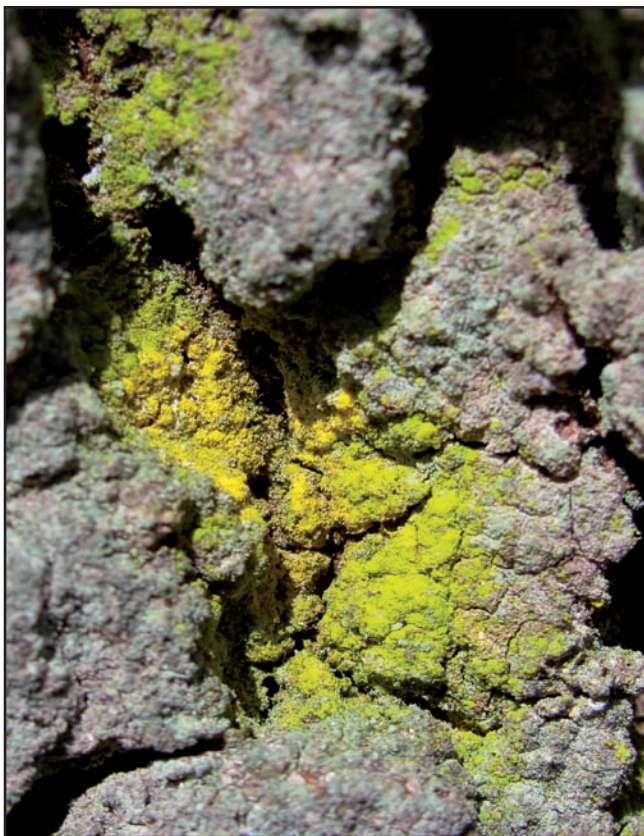
cią rozmiarów, kształtów i kolorów.

Niektórych porostów nie sposób dostrzec w terenie bez użycia lupy o odpowiednim powiększeniu. Ale są i takie, które z daleka przyciągają wzrok. Do nich z pewnością można zaliczyć porosty wyróżniające się jaskrawym zabarwieniem. Na barwę plech wpływa obecność w nich specyficznych substancji chemicznych, zwanych potocznie kwasami porostowymi.

Jednym z przykładów porostu, który trudno przeoczyć jest złotorost ścienny (*Xanthoria parietina*). Ten pospolity w Polsce gatunek odznacza się żywą, żółtopomarańczową barwą. Plechy złotorostu są listkowate, płasko przylegają do podłoża

Złotorost ścienny

Złociszek jaskrawy

i przeważnie mają kształt mniej lub bardziej regularnych rozetek, których średnica może przekraczać 10 centymetrów. W środkowej części plechy często widoczne są owocniki w postaci niewielkich tarczek. Gatunkowi temu sprzyja „nawożenie” związkami azotu, dlatego często znajdziemy go na drzewach przydrożnych oraz na gałęziach chętnie odwiedzanych przez ptaki. Występuje również na drewnie, skałach, betonie oraz ceglanych budynkach. W sprzyjających warunkach liczne plechy złotorostu tworzą rozległe, barwne, widoczne z daleka plamy.

W dobrze zachowanych kompleksach

leśnych, na korze starych drzew liściastych (zwłaszcza w szczelinach kory), można z kolei czasem zaobserwować jaskrawo żółty, niemal złoty nalot. Jest to inny przedstawiciel porostów – złociszek jaskrawy (*Chrysothrix candelaris*), o skorupiastej, proskowatej pleśle. Należy on do gatunków podlegających w Polsce ścisłej ochronie prawnej. Został również zamieszczony na krajowej liście porostów zagrożonych i przypisany do kategorii gatunków krytycznie zagrożonych. Jednym z głównych zagrożeń dla złociszka jaskrawego jest wycinanie starych drzew liściastych, co w konsekwencji prowadzi do stopniowego zaniku odpowiednich dla niego siedlisk.

Złotlinkę jaskrawą (*Vulpicida pinastri*) nieco trudniej jest dostrzec z racji stosunkowo niewielkich rozmiarów jej plech – przeważnie dorastają one do około 1,5 cm średnicy. Jest to porost listkowaty, o wyraźnie odstających od podłoża odcinkach, karbowanych na brzegach. Plecha złotlinki ma barwę żółtą lub zielono-żółtą. Elementem, który najbardziej zwraca uwagę i wyjaśnia pochodzenie polskiej nazwy tego gatunku są jaskrawożółte, miękkie, ziarenkowane struktury, widoczne na brzegach odcinków. Są to tzw. soredia, czyli urwistki. Zbudowane są z komórek glonów oplecionych strzępkami grzyba i odgrywają zna-

Złotlinka jaskrawa

czącą rolę przy rozmnażaniu wegetatywnym porostów. Złotlinka rośnie przeważnie w zbiorowiskach leśnych, na korze drzew liściastych i iglastych. Można ją jednak również znaleźć na drewnie, przykładowo na belkach drewnianych ogrodzeń. Gatunek ten podlega w Polsce ochronie częściowej.

Porosty pełnią istotną rolę w świecie przyrody, między innymi jako organizmy pionierskie, przygotowujące siedliska dla innych grup organizmów. Ponadto, jak widać na podanych powyżej przykładach, mogą także stanowić barwny, niezwykły i przykuwający uwagę element środowiska, ożywiający i urozmaicający otoczenie.

Literatura:

Fałtynowicz W. 1995. Wykorzystanie porostów do oceny zanieczyszczenia powietrza. Fundacja Centrum Edukacji Ekologicznej Wsi.

Fałtynowicz W., Krzysztofiak A., Krzysztofiak L. 2004. Porosty północno-wschodniej Polski – przewodnik terenowy. Krzysztofiak & Krzysztofiak.

Lipnicki L. 2003. Porosty Borów Tucholskich. Przewodnik do oznaczania gatunków listkowatych i krzaczkowatych. Wyd. Park Narodowy „Bory Tucholskie”, Charzykowy.